

Gedistilleerd

Nieuwsbrief Vrienden van het Jenevermuseum

www.jenevervrienden.nl

Nieuwsbrief juli 2021

nummer 56

Beste Vrienden

Ik hoop, dat jullie nu allemaal zijn gevaccineerd. Het lijkt wel of de samenleving wakker is geworden uit een diepe (corona)slaap. Iedereen kijkt uit naar wat nu weer mogelijk is en weer toegankelijk is.

Het Jenevermuseum is ook weer open en heeft tal van nieuwe activiteiten in petto. Voor een volledig overzicht wil ik verwijzen naar de Nieuwsbrief van het museum. Ton Heuchemer geeft verderop in deze Gedistilleerd een impressie van de wisselexposities. Vergeet daarnaast niet de proeverijen, die zich in een toenemende belangstelling mogen verheugen. Dus, komt dat zien, komt dat zien!!! En ...last but not least: 1 augustus start een nieuwe directeur, Diederik von Bönninghausen.

De veranderingen, die gepaard gaan met 'dit wakker worden' treffen ook het bestuur. Na het zomerreces kunnen we weer activiteiten op de vertrouwde wijze organiseren. We kunnen weer live-lezingen verzorgen in plaats van online. Hetzelfde geldt uiteraard voor vergaderingen.

Excursies blijven nog even een vraagteken. De excursie naar Zuidam staat nog steeds op ons lijstje, maar we kunnen ons niet veroorloven om deze voor de tweede keer te moeten annuleren, mocht er toch weer een opleving komen van het virus. Over het doorgaan van de Jeneverfeesten in Hasselt hebben we nog geen informatie.

We houden jullie op de hoogte!

O, ja. Misschien hebben jullie het al opgemerkt, maar op verzoek van een lid, hebben we de nummering van de Gedistilleerd weer opgepakt. Deze nummering was begin 2018 ongemerkt verdwenen.

Jos Poolman, voorzitter

Nieuwe exposities in het Jenevermuseum

Op zondag 16 mei jl. werd de nieuwe Vriendenfles 2021 onthuld door Burgemeester Cor Lamers. Het etiket werd ontworpen door Theo Gootjes. Dit was tevens de start van een tentoonstelling van diversen werken van Theo Gootjes. Deze is tot en met zondag 25 juli te bezoeken en wordt afgesloten met een veiling. Nu het Jenevermuseum weer voor bezoek geopend is, kun je genieten van de bijzondere werken van deze kunstenaar, die alle wanden van de Melcherszaal vullen. De eigen en veelzijdige stijl van Theo Gootjes is in deze expositie goed terug te vinden.

Na deze tentoonstelling staat de opening van een volgende expositie gepland op zaterdag 7 augustus. Het onderwerp van deze expositie is 'De Katholieke begraafplaats aan de Vlaardingerdijk'. Hier bevinden zich de graven en grafstenen van menig distillateur en brander uit vervlogen tijden.

Momenteel loopt er nog een andere interessante expositie in het museum en wel in de nieuwe zaal waar voorheen de administratie van het museum gevestigd was. Deze nieuwe expositie is te beschouwen als uitbreiding van de expositie 'Jenever Wereldwijd' op de eerste en de tweede verdieping. Het thema is 'Jenever in Nederlands-Indië'. Deze is samengesteld door Kees Plaisier en is naar mijn mening de meest interessante van de laatste jaren. Vele vitrines zijn gevuld met allerlei voorwerpen als flessen, brandijzers en andere varia. De wanden zijn gevuld met ingelijste platen, etiketten

en knipselkranten.

De doorverkopers waren importeurs en handelsondernemingen van Nederlandse herkomst en van veel andere nationaliteiten.

Collectie Jenevermuseum

Tezamen geven ze een goed beeld van het belang van de jeneverhandel met het voormalig rijkste deel Nederlands-Indië in de vorige eeuwen.

Het bezoeken van deze tentoonstellingen is zeer aan te bevelen.

Ton Heuchemer

Gootjes te koop!

Op 25 juli organiseren de Vrienden een veiling van werk van de maker van ons Vriendenfles etiket, Theo Gootjes. Voor de uitvoering zorgen de kunstcommissie van de Vrienden en het museum. De veiling start om 15:00 uur. Het plan is om de veiling zowel fysiek als online te organiseren.

Theo Gootjes signeert zijn werk (foto Theo van der Giezen)

Er komt nog een veilinglijst. Houdt de berichtgeving op onze website in de gaten!

Vooruitlopend op de veiling heeft Theo 22 litho's à € 35,- per stuk beschikbaar, gesigneerd en wel. Als u daarin geïnteresseerd bent, kunt u contact opnemen met Marco Spruit-Bleeker: marco@jenevermuseum.nl.

Jos Poolman

De geheimen van de Nederlandse jenever – Lokale huismerken

Na de micro-stokers en -distillateurs met hun in totaal 140 jeneveren komen nu de lokale huismerken aan bod. Deze 69 jeneveren zijn vaak alleen in de eigen stad of streek bekend. Niettemin zijn ze daar soms al sinds het eind van de 19de eeuw 'op de markt'. Een voorbeeld, teruggaand tot 1870, is dat van *Café-Distilleerderij-Likeurstokerij Spekhorst* in Rijssen. Willem Spekhorst begon een hotel en schonk een jenever die hij zelf achter het pand stookte. Nadat hij het hotel omvormde tot een café schonk hij daar niet alleen, maar verkocht er ook flessen. Later bepaalde de Drank- en Horecawet uit 1964 dat *'vanuit sociaal-hygiënisch oogpunt regels worden gesteld aan het verstrekken van alcoholhoudende drank vanwege het veronderstelde gevaarlijke karakter van met name sterke drank op mens en samenleving'*. Daardoor kwam er een aparte slijterij, die in 1972 na een verbouwing in hetzelfde pand als het café werd ondergebracht. Nu werkt er nog steeds een nazaat, weer een Willem Spekhorst, vol trots in zijn familiebedrijf. Naast cafés zijn er ook slijterijen en wijnhandels met een eigen merk. Voorbeelden zijn slijterij *'Bijlsma'* met de website www.wijn-whiskyschuur.nl en slijterij *'Whisky en Wijnhandel Evelo'*. Ze brengen een eigen jenever van hoge kwaliteit, onafhankelijk van de grote distributeurs. In dit rijtje noem ik ook *Brouwerij-Stokerij Ooijen*, van oorsprong een bierbrouwer, met haar gelagerde oude moutwijn van 41%.

Ook stichtingen, families en genootschappen verdienen een plaats in mijn opsomming. Vaak gaan deze aan de slag met een oud (familie)recept. Dat geldt voor de familie

Staffhorst in Utrecht, en ook voor *het 'Genootschap Jeneverboom'* dat elk jaar het waterseizoen opent door het heffen van een glaasje 'Kaagwater'. Dat gebeurt ceremonieel in traditionele kleding onder de 'Jeneverboom' bij de Kagerplassen. Maar er is ook een voorbeeld van een archivaris in Leiden die, nieuwsgierig naar de oude jeneverrecepten én de smaak ervan, samen met een stoker oude receptuur tot leven bracht: een Oude Genever en een gelagerde Korenwijn 'De Coornbrugh'. Ja, ook in Leiden werd koren verhandeld, net zoals bij de Korenbeurs in Schiedam.

Leuk om te vermelden is dat er in de jaren-70 van de vorige eeuw nog veel meer huismerken waren. Het Jenevermuseum heeft in het etikettenarchief diverse voorbeelden. Met de zoektocht naar hoeveel en welke jeneverers er in Nederland zijn om de flessenwand in het museum te vullen, kom je voortdurend tot nieuwe inzichten. Tot nu toe zijn 200 jeneverers gevonden, waarmee we daarvoor nauwelijks of niet bekend waren. De volgende keer zijn de nationale huismerken aan de beurt.

Wim Lagendijk, vrijwilliger Jenevermuseum

Als u een reactie of een vraag heeft over een Nederlandse Jenever hebt, stuur die naar wimlagendijk@jenevermuseum.nl

---

Het behoud van de laatste spoelingschuit

In mei riepen wij u op om de petitie voor het behoud van de laatste spoelingschuit in Schiedam te ondertekenen. Een aantal vrienden had al eerder getekend, maar onze oproep bleek zeker niet aan dovemansoren te zijn gericht. Vele vrienden volgden. In totaal ondertekenden ruim 600 sympathisanten de petitie.

De actie bleek de afgelopen week succes te hebben opgeleverd. Bij de overhandiging van de petitie aan de wethouder van Cultuur bleek hij bereid om het herstel van de spoelingschuit aan te pakken!

Kees Reichardt

Brandijzerproject

De Locomotiefsteeg tussen het Jenevermuseum en de Havenkerk is inmiddels drastisch aangepakt. Van twee halve stegen tussen de Hoogstraat en de Lange Haven wordt nu een lange doorlopende steeg gemaakt, zodat de museumingang van 2 kanten te bereiken zal zijn.

De bestrating van de steeg zal voorzien worden van afdrucken van brandijzers, oude brandmerken van de distillateurs. Het is een project van de Schiedamse kunstenaar Sjef Henderickx, dat financieel wordt gesteund door de Vrienden.

De kunstenaar aan het werk. (foto Sjef Henderickx)

Het stempelen is allemaal handwerk. De eerste twintig meter is gedaan. Dat gaat vrij vlot, maar vervolgens moet iedere tegel zorgvuldig worden afgewerkt, gedroogd en gebakken. Daarna moet het plaatsen worden voorbereid en tot uitvoering worden gebracht. Dus een heel nauwkeurige planning is nog niet te geven. In ieder geval komt het project dit jaar gereed.

Het resultaat van elke afdruk wordt nauwkeurig bekeken. (foto Sjef Henderickx)

Jos Poolman

Renovatie branderij

Foto Jenevermuseum

Na bijna 25 jaar trouwe dienst is de branderij toe aan een algehele onderhoudsbeurt. Om de branderij in bedrijf te kunnen houden is groot onderhoud nodig aan beide stookketels en de bijbehorende koelvaten. Gedurende de coronaperiode lag de branderij stil, een goede reden om een inspectie uit te voeren. De conclusies van de inspectie loegen er niet om. Onderhoud en reparaties zijn dringend noodzakelijk. Zo zijn na al die jaren aan hitte blootgestelde

onderdelen zoals vuurdeuren, roosterbaren en metselwerk aan vervanging toe.

De roosterbaren van ketel 1 zijn 'op' en dienen volledig vervangen te worden. (foto Stichting Restauratiewerkplaats Schiedam)

Ditzelfde geldt voor vochtgevoelige onderdelen zoals koelvaten en tapkranen.

Het koelvat van ketel 1 lekt en heeft zijn beste tijd gehad. (foto Stichting Restauratiewerkplaats Schiedam)

De kosten van de werkzaamheden worden geschat op zo'n € 100.000. Het wordt een ingrijpend en langdurend project. De financiering ervan is ingewikkeld, omdat een beroep gedaan moet worden op meerdere financieringsbronnen.

Wij hebben als bestuur met liefde toegestemd in een bijdrage van € 5.000 aan de financiering omdat wij de branderij als een onmisbaar en uniek onderdeel beschouwen van het museum. Deze bijdrage is weliswaar bescheiden doch wordt door het museumbestuur zeer op prijs gesteld. Zij laat nog eens zien hoezeer wij met het museum zijn verbonden.

Inmiddels wordt in nauw overleg met de fondsen en de gemeente Schiedam de laatste

hand gelegd aan de financiering. Het museumbestuur heeft goede hoop om binnen enkele maanden van start te kunnen gaan. Bezoekers zullen de renovatie ter plekke kunnen volgen. Zie voor de voortgang ook de website van het museum.

Jos Poolman

Ook vrijwilligersorganisaties professionaliseren

Nee, het is geen voorpaginanieuws geweest, maar voor vrijwilligersorganisaties zoals onze Vriendenvereniging is de inwerkingtreding van de WBTR (Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen) op 1 juli 2021 'toch wel een dingetje'. In reactie op eerdere ontsporingen en malversaties bij veelal grote verenigingen en stichtingen – denk aan woningcorporaties en scholengemeenschappen – heeft de wetgever besloten dat álle vrijwilligersverenigingen, ook de kleinere, onder de WBTR-regels van 'goed bestuur' komen te vallen. Er wordt een overgangstermijn van vijf jaar geboden. Maar met een verbetering van de bestuurlijke regels kan maar beter meteen worden gestart. Een deel van die verbetering vermindert ook het risico verbonden aan de (hoofdelijke) aansprakelijkheid van bestuursleden. Het bestuur heeft de afgelopen maand geïnventariseerd welke regels onder invloed van de WBTR nader moeten worden bekeken. Het gaat bijvoorbeeld om het schrappen van de doorslaggevende stem van de voorzitter in geval van het staken der stemmen in bestuurs- en algemene ledenvergaderingen, om een goede vervangingsregeling van bestuursleden bij tijdelijke of permanente afwezigheid, om het tegengaan van tegenstrijdige privébelangen van bestuursleden en om de beperking van financiële risico's in relatie tot de handelwijze en de bevoegdheden van de penningmeester.

In de komende maanden zal deze inventarisatie naast de statuten en het huishoudelijk reglement van onze vereniging worden gelegd. Op voorhand is al duidelijk dat deze op onderdelen gewijzigd moeten worden.

En, hoewel niet rechtstreeks voortvloeiend uit de WBTR, het is nuttig en noodzakelijk om de statuten uit te breiden met een bepaling over een digitale vorm van vergaderen en besluitvorming die past in deze tijd. Nu voorziet de tijdelijke Covid-19 wet in deze digitale mogelijkheid, maar het is van belang die structureel te regelen.

Het bestuur streeft ernaar de gewijzigde bestuurlijke regels en de wijzigingsvoorstellen met betrekking tot statuten en huishoudelijk reglement te agenderen voor de algemene ledenvergadering van het voorjaar-2022.

Kees Reichardt

Locomotieflezing Hollandia

Op 16 mei jongstleden gaf Rein Geerdes, de oudste zoon van de laatste directeur van de Schiedamse dochter van de Nederlandse Gist- en Spiritusfabriek te Delft een online lezing over de geschiedenis van de Schiedamse vestiging, oorspronkelijk de Gist- en Moutwijnfabriek 'Hollandia II' te Schiedam.

Een opname van zijn lezing is te bekijken op de website van de vrienden:
www.jenevervrienden.nl/nieuws

Jos Poolman
